

ד.א.י.ז.ז.ר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: שמיטה [א]

כב' תמוז תשפ"א 1381 (שנה כו')

ההפטר: "דברי ירמיהו" (ירמיה א)

פרשת פנּוּז - שבת מברכין

ראש חודש אב יחול אי"ה בשבת הבאה מולדו בליל שבת בשעה 22:59 ו-9 חלקים

"זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימים" (כז,3)

הסביר רבי שלמה מרדומסק את הפסוק על פי הדרש: "כבשים" - שיהא האדם כובש את יצרו, "בני שנה" - ויהיה נקי כבן שנה ללא חטא, "תמימים" שיקיים בו "תמים תהיה עם ה' אלוך" וזה עיקר קרבנו של היהודי... להאמין בהקב"ה גם שהדברים העומדים לנגד עיניו אינם מובנים לו.... גם שנת השמיטה הקרבה ובאה מחזקת בנו את האמונה בהקב"ה שהכל שלו, הוא זן ומפרנס אותנו מידו הפתוחה והרחבה וכגודל ההשענות והאמונה הצרופה כן גודל השפע והברכה שירעיף עלינו...

"עולת תמיד העשויה בהר סיני" (כז,1)

דרש רבי מנדלי מקוסוב: "עולת תמיד" - אלו המצוות והמעשים הטובים שעושה האדם בקביעות ובהתמדה, ובכל זאת עליו לעשותם מתוך התחדשות כאילו ניתנו היום מסיני. אף מצות שמיטה נאמרו כל פרטיה ודקדוקיה בסיני לומר לנו כי מצות השמיטה מוכיחה שהתורה היא מן השמים ומהווה ראיה ברורה שתורתנו תורת אמת ולא בדה אותה משה רבינו מליבו חלילה, שכן איזה בן אנוש יעזי להבטיח הבטחה כזו שהיא מחוץ לגדר הטבע של "וצוית את ברכתי ועשת את התבואה לשלוש שנים". רק השם יתברך שהוא כל יכול, יכול להבטיח הבטחה כזו לדורות עולם.

גינה לשם מצוה

השקפת היהדות

האדמו"ר מבעלז, רבי אהרן רוקח, איש אלוקים היה וכל כולו שקוע בעבודת ה'. באחד הימים התפלאו חסידיו לשמוע כי רצונו שיזמינו גן שיזרע ויעדור את חצר הבית ויקים בה גינת נוי. בין החסידים רבו הניחושים בדבר הקמת גינה זו, אולם אף אחד לא ידע בברור לשם מה. בו ביום הזמן גן שהתחיל מיד בעבודתו. עברה שנה, ימי אלול הגיעו, בערב ראש השנה קרא הרבי למשמשו וצויה עליו להודיע לגן כי זהו יום עבודתו האחרון. עתה התפרסם סוד מעשי הרבי, מאחר שהשנה הקריבה ובאה הינה שנת שמיטה, שכר הרבי גן שיעבוד בגינה במשך שנה שלימה, כדי שבבוא שנת השמיטה יוכל לקיים את מצות "ושבתה הארץ שבת לה", ע"י הפסקת עבודתו של הגן. בשנה הבאה שתבוא עלינו לטובה נדרשים אנו לשמור את שנת השמיטה, הדבר בא לידי ביטוי בעניין: גינת חצר הבית או הבניין - לתחזק את הגינה על פי ההלכה, ואין זה קשה כלל, שהרי מותר להשקות כדי לקיים את הגינה (אך לא כדי להצמיח), מותר לגזום כדי שהעצים לא יגדלו פרא, מותר לכסח את הדשא כדי שיראה נאה וכן לנכש את העשבים כדי שהגינה תראה טוב. אמנם אסור לנטוע ולשתול אך אפשר לפתור זאת ע"י שתילה [עם עפר] של פרחים רב שנתיים ולא עונתיים עד סמוך לראש השנה. לגבי דישון ניתן לדשן סמוך לראש השנה בדשן איטי שנתי, כך שעם רצון טוב וקצת מאמץ אפשר לקיים את מצוות שמיטה כהלכתה בלא להודקק לכל מיני היתרים.

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 7:51-7:52 * סוף זמן ק"ש 8:28-8:30

כניסת שבת: 7:32 יציאת שבת: 8:23 יציאת שבת: 9:18

ברכת השמיטה

מעשה שהיה

הרב ראובן מאיר הוא רכו "קרן שביעית" המסייעת לחקלאים שומרי שמיטה. בוקר אחד הוא קיבל טלפון לא שגרת: "שלום, אני מדבר עם הרב ראובן מאיר?", "כן, מי אדוני בבקשה?", "אתה מטפל בשומרי השמיטה בארץ?", "כן"- השיב. "אני חקלאי מהדרום, למרות שאני לא דתי הגעתי השנה להחלטה שעלי לשמור שמיטה, אפשר להיפגש איתך?", "בשמחה רבה, היכן אתה מעונין להיפגש?", הם קבעו להיפגש ב- 4:00 אחר הצהריים. איזה סיפור מוזר, הרהר לעצמו, שכן בד"כ פעילי הקרן מכתתים רגליהם ממושב למושב על מנת לשכנע חקלאים לשמור שמיטה, דבר שכרוך בשכנועים רבים ובשיחות נפש ארוכות וכאן מגיע לפתע חקלאי המגדיר עצמו כ"לא דתי" ומביע נכונות מיוזמתו לשמור שמיטה, הגיעו ימות משיח...

בשעה היעודה הגיע הרב מאיר למקום המפגש, "הרב מאיר?", "כן", "אני שמח לפגוש אותך" השניים התיישבו ברכב: "שמי ליאור, אני חקלאי ביישוב בדרום הארץ, השנה החלטנו אני ואישתי לשמור שמיטה אבל אין לנו מושג כיצד עושים זאת ובמה זה כרוך? אין לי בעיה, אני מוכן לשלם כל מה שצריך על מנת לשמור שמיטה", אמר. "אין צורך לשלם כלום"- השיב הרב מאיר בחיוך. "על מנת לשמור שמיטה, יש פשוט צורך לא לעבוד כלל בקרקע לאורך כל השנה הנקראת שביעית, תחילתה של השנה היא ברה"ש תשס"ח וסיומה ברה"ש תשס"ט, זו התורה כולה על רגל אחת..." במהלך הפגישה הוא פרט לפניו את הפרוצדורות היותר מורכבות הכרוכות בהכנת השדה לשמיטה, אופן השבחתו ושאר הפרטים ההלכתיים.

"קרן השביעית תעמוד כל העת לשרותך ולעזרתך, תוך מספר ימים נשלח אליך בעז"ה מדריך חקלאי שיעמוד לימינך וילוה אותך לאורך כל השנה", אמר. "תודה רבה, זה באמת מעניין כל מה שאתה מספר, עד היום היו לי מושגים בסיסיים בלבד אודות השמיטה, אני מבין שזה הרבה יותר מסובך ממה שחשבתי" אמר ליאור. "הניסיון לא קל, הרבה יותר קשה ממה שאתה חושב, אבל דע לך שיש הרבה עזרה ממרום, על כל צעד ושעל".

"את זה אתה לא צריך לספר לי"- הפתיע ליאור כשחיוך מאיר את פניו. "למה כוונתך?" הסתקן הרב מאיר. "לא מפתיע אותך שאדם חילוני כמוני שאין לו שום מושג בדת מחליט לפתע להשבית 40 דונם של שטח חקלאי פורה ומניב יבול יפיה?!","אכן הדבר מפתיע מאוד" "הדבר החל לפני 3 שנים, יום אחד שוחחנו אני ואשתי אודות העובדה שאנו יהודים החיים בארץ ישראל ושאלנו את עצמנו מה זה אומר לגבינו? אין לנו מושג ביהדות, פעם אחרונה שפגשנו משהו יהודי היה בשיעורי תנ"ך בביה"ס היסודי, אך הרגשנו כי זה לא יתכן שנחיה בארץ ישראל כיהודים תוך סיכון ומלחמות בלי שנעצור לרגע לחשוב מה כל זה אומר לגבינו. וכך מידי ערב באווירה נעימה התיישבנו בגינה עם הילדים וקראנו כמה פרקים בתנ"ך שמדי פעם התפתחו דיונים על מה שקראנו. חשנו שאנו לומדים דברים חדשים אודות עם ישראל והקשר שלו לפיסת ארץ זו... ואז יום אחד הגענו לפרשת בהר בו התגלה לנו ציווי מאוד מיוחד: "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה", שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה, ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ... שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור..." (ויקרא כה, ב-ד).

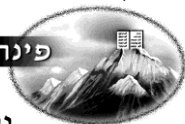
היינו מאוד מופתעים, הרי בעת העתיקה לא היו מרכולים בהם ניתן היה להשיג סחורה, לא היו מקררי ענק לאחסון תוצרת חקלאית סייטונאית, אם כן כיצד עם שלם המתפרנס כולו מחקלאות יכול לעמוד בציווי שכזה אחת לשבע שנים? לא לזרוע ולא לקצור ולא לגדל שום דבר הניתן לאכילה, התחלנו לדון בדבר עד שהבט שלי קראה פתאום: אבא תעבור בבקשה לפס' כ', יש פה את התשובה לשאלה שלנו, "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף

את תבואתנו, וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש שנים וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית עד בא תבואתה תאכלו ישן" הבטנו המומים אחד בשני, כיצד יכול הטבע להשתנות ולהניב פי 3, זוהי הבטחה על טבעית בעליל. ואז אשתי אומרת: 'ליאור בא נבדוק את זה, בא נחליט שאנו משביתים את כל החלקות שלנו בשמיטה ונראה מה יקרה בשנה השישית, מה דעתך?' החלטתי להיענות לאתגר, וכך לאחר מספר בירורים נודע לנו שאנו עומדים בשנה החמישית, החלטנו שעוד שנתיים נשמור שמיטה וציפינו בכיליון עיניים לשנה השישית. "נו, עכשיו אנו כבר במחצית השנייה של השנה השישית, יש בידך תוצאות?" שאל הרב. "אני חקלאי כבר 30 שנה, הנתונים אצלי מאוד מדויקים, כל שנה הרווחים הם פחות או יותר אותו דבר אבל השנה הרווחתי פי חמש!!!". "מה קרה השנה שלא קרה בכל ה-30 שנה האחרונות?", שאל הרב מאיר כשהוא אחוז פליאה. "אני מגדל פלפלים בעיקר ליצוא לחו"ל, בד"כ אני מוכר ק"ג פלפלים במחיר סיטונאי ב- 3-3.5 ₪, השנה פנו אלי מכל העולם שאייצא את הסחורה דווקא אליהם, המחירים שהוצעו טיפסו ועלו עקב מחסור עולמי בפלפלים עד שק"ג פלפלים נמכר במחיר סיטונאי של 18 ₪ לק"ג, המשווקים חיפשו נואשות אחר מטעי פלפל וכשנודע להם עלי הם היו מוכנים לשלם ובלבד לזכות בתוצרת החקלאית שלי, כמובן שאני ואשתי המומים מול העובדה הזו, ואין לנו מה לומר מלבד ההסבר שזו ברכה אלוקית. זהו, כעת הגיע הזמן לעשות את חלקנו בהסכם ולשמור שמיטה כהלכתה...."

(וציוויתי ברכתי)

הלכות שמיטה [א]

פינת ההלכה

א. שנה הבאה תשפ"ב הינה שנת שמיטה (שזילי שביעית לגר"ס רווח). השמיטה נוהגת בזמן הזה מדרבנן (שביעת השלה לגר"ס רווח פ"א ס"ד, ילקו"י שביעית והלכותיה לרש"ל)

רבינו יצחק יוסף פ"א ס"ט, חזו"ע עמ' קכא)

ב. שלוש מצוות כלליות נוהגות בשנת השמיטה והן: **שביתת הארץ** – לשבות מעבודת הקרקע ועבודות האילן (עצים וצמחיה), **שמיטת פירות** – להפקיר כל שתוציא האדמה בשנה זו, והפירות קדושים בקדושת שביעית (הרמב"ם הל' שמיטה ויוצ"ל פ"א ס"א) ושתיהן נוהגות רק בארץ (ספ"ד ס"כה).
ושמיטת כספים – להשמיט את כל החובות בסוף השנה השביעית (הרמב"ם פ"ט ס"א-ה, ילקו"י שביעית והלכותיה פ"א ס"א) ונוהגת בין בארץ ישראל ובין בחו"ל (ק"ע חו"מ סי' סז ס"א).

תוספת שביעית

ג. כשהיה קיים בית המקדש היה דין "תוספת שביעית" שפרושו שנאסרו עבודות האדמה בשנת השמיטה כבר מראש חודש אלול (הרמב"ם פ"ג ה"א). בזמן הזה שהתבטל דין "תוספת שביעית" מותרות כל המלאכות עד ראש השנה של שביעית, מ"מ אסרו חכמים לנטוע סמוך ממש שלא יראה כאילו נטע בשביעית (הרמב"ם פ"ג ה"א, ילקו"י פ"ב ס"א, שזילי שביעית פ"ג ס"ב) כדלקמן:

☑ **עצי פרי** – אסור לנטוע מ-טז' אב [האיסור משום מראית העין שירננו הרואים ויאמרו שעץ זה ניטע בשביעית]. עבר ונטע ב-טז' אינו מחויב לעקור, אבל אחרי טז' באב חייב לעקור את העץ, מ"מ הפירות מותרים (הרמב"ם פ"ג ס"א וכסף משנה ספ"י, ילקו"י פ"ב ס"י, שזילי שביעית ספ"י).

☑ **עצי סרק, נוי ופרחים** [אפילו עם ריח] – מותר לנטוע עד סמוך לראש השנה תשפ"ב ולכתחילה עד טו באלול תשפ"א (ילקו"י ס"ג, אור לציון שביעית לגר"ס אבא שאול פ"א ס"א). שתילת דשא חדש: "דשא מרבדים" – צריך לשתול עד ל-14 יום לפני השמיטה ולא לאחר מכן, ודשא ב"שתילה ידנית" וב"פלגים" [סוג של שתילה] יש לשתול עד 30 יום לפני השמיטה ולא לאחר מכן – הדבר מותר שהדשא יושקה כראוי לפני השמיטה כדי שייקלט (שזילי שביעית פ"ג עמ' 12-13).

☑ **ירקות** – מותר לנטוע עד כז באלול תשפ"א (ילקו"י ס"ז אור לציון ספ"י). [ואז בשנה השביעית יש בהם דין קדושת שביעית] (ילקו"י עמ' קנט תקו-תקז).

☑ **בכל הסוגים הנ"ל** אם נוטע את השתיל עם עפרו [באופן שאם לא יישתל יצליח לחיות מעפר זה שבועיים ימים כגון: שנוטע שתיל שבעצין עם אדמתו באדמה ותנאי נוסף שעפרו של השתיל לא התפורר בעת השתילה אלא נשאר שלם] מותר לשתול עד סמוך לראש השנה תשפ"ב (ילקו"י ספ"י-יב, אור לציון שביעית פ"א ס"א, שביעת השלה פ"ד ס"ה ועוד).

☑ **זריעת זרעי פרחים** [אפילו עם ריח] ושל עצי נוי (סרק) מותרים מעיקר הדין עד ערב ראש השנה

תשפ"ב, מ"מ כדאי להקדים ולזרוע לפחות 3 ימים לפני ראש השנה (אור לאון ס"ט, ילקו"י פ"צ ס"ה, ז).
 זריעת ירקות יש לזרוע באופן שינבטו קודם ראש השנה תשפ"ב [כגון: גזר שבועיים לפני וכדו'] (ילקו"י
 ס"ז). [ואז בשנה השביעית יש בהם דין קדושת שביעית] (ילקו"י עמ' קנט תקו-תקז).
 ד. גם מלאכות שמותר לעשותן בשנת השמיטה במקום הפסד רצוי מאוד להקדים ולעשותן לפני
 השמיטה כדי שלא יצטרכו לעשותם בשנת השמיטה או כדי למעט בעשייתם בשמיטה כגון: זיבול
 בדשן איטי נמס, גיזום, לחפור ערוגות וכו' (ילקו"י פ"צ ס"ט).
 ה. מי שיש לו חצר או גינה עזובה, שאין בה צמחיה שם לנוי וכדו' כמו שמצוי בחלק מהגינות של
 בנינים משותפים, טוב שישתול בהם מס' פרחים לפני השמיטה בכדי שתגיע שנת השמיטה תהיה
 השביתה ניכרת לשם מצוות ה' יתברך שציווה על מצות השמיטה בשנה השביעית (ילקו"י פ"א ס"כח).

התארגנות במטעים, פרדסים וכרמים שבמושבים לשנת השמיטה:

לפנות ל"המכון למצוות התלויות בארץ" של הרב שנאור רווח טל: 03-9030580

התארגנות בגינה הביתית ושל בנינים משותפים לשנת השמיטה:

ו. **שתילה וזריעה** -מאחר ואסור לזרוע ולנטוע בשנת השמיטה (הרמב"ם פ"א ה"ב וה"ה, ילקו"י פ"ד ס"ד), לכן
 לפני שנת השמיטה נשתול פרחים רב שנתיים במקום העונתיים ונגוון במספר זנים שהרי כל זן
 פורח במועד אחר בשנה וכך תהיה לנו פריחה כל השנה [כגון: בחורף יפרחו- מיני מרוות: מרווה
 צחורה, גרג ואחרות **באביב** יפרחו-מיני פלרגון(גרניום) כפלרגון: קרקפת, תריסני, הגננים **בקץ יפרחו**-
 הקוראופסיס גדול פרחים, אנגלוניה צרת עלים, אגפנטוס אפריקאי, גאורה או אסטר רב שנתי **בסתו יפרחו**-
 ורברה אשונה ועוד **חורף אביב יפרחו**- בצלים ופקעות שנקדים ונטמנים באדמה לפני ראש השנה תשפ"ב
 ללא תוספת מים ועם בא הגשמים והתקררות הקרקע הם ינווטו לבד] (שצילי שביעית עמ' 17).

ז. **זיבול ודישון** -מותר לזבל ולדשן בשנת השמיטה כשזה הכרחי ביותר ויש סכנה לקיום העץ (ילקו"י
 פ"ג ס"ז), מ"מ יש לדשן ולזבל קודם השמיטה בחומר בעל שחרור איטי שיספיק לשנה שלמה,
 בד"כ אין צורך בזיבול נוסף בשמיטה (שצילי שביעית עמ' 16).

וכן מותר לעדור בשמיטה כשיש סכנה לקיום העץ (ילקו"י פ"א ס"ח), מ"מ עדיף לכתחילה לעדור
 ולאוויר את הקרקע לפני השמיטה (אור ההלכה שמיטה עמ' תקנב).

ח. **גיזום** -מאחר וגיזום מקצועי שמטרתו להצמיח וכדו' אסור בשמיטה, ולכן קודם השמיטה נבצע
 קיטום ענפים בגובה נמוך מהרגיל מבשר השנים (שצילי שביעית עמ' 16). וכן את כל הגיזומים בצמחי
 הנוי שנועדו לעיצוב, ולשיפור מצב הצמח וכו' יבצעו את הגיזום לפני השמיטה (ס).

ט. **הדברה** -עשביה שעולה בשמיטה וחונקת את צמח מותר לנכשה, מ"מ יש לתכנן מראש ולמנוע
 את העשבייה ע"י ריסוס קודם השמיטה בחומר מונע נביטה [כגון: גול גרגירי, רונסטאר גרגירי]. אם
 אפשר לרסס נגד מזיקים קודם השמיטה ודאי שיש לעשות כן (שצילי השדה פ"י ס"ג).

י. **בעלי גינות** - כגון: חצרות בבנינים משותפים או חצר פרטית יש להם לשמור שביעית בגינתם
 ולא להזדקק ל"היתר מכירה" (יובהר בסוף) ואם יש בין הדיירים שכנים שאינם שומרי תורה
 ומצוות, ואין הוא יכול להשפיע עליהם בדרכי נועם להפסיק מלעבוד בגינה בשביעית, יש לו ג'
 דרכים להינצל מאיסורי שביעית:

דרך אחת: בעת התשלום לוועד הבית יאמר בפירוש שהתשלום בא לצרכים אחרים של הועד ולא

עבור הגינה (אור לאון פ"א ס"טז, ילקו"י ס).

דרך שניה: יבקש מועד הבית ייפוי כוח בלתי חוזר וילך לרבנות למכור את הקרקע לגוי. (בהיתר

מכירה) ואז יוכלו לעבד את אדמת הגינה כבכול שנה [במגבלות קלות].

דרך שלישית: להפקיר בפני שלושה את חלקו בגינה (ילקו"י שביעית והליכותיה פ"ט ס"א).

למעשה: אפשר בהחלט לשמור שביעית בגינה בבניין משותף עם קצת מאמץ של אחד השכנים
 הדתיים ע"י שיקבל על עצמו להיות אחראי על הגנן של הבנין או שיקבל על עצמו את
 ועד הבית ויפעיל את הגנן רק במלאכות המותרות בשביעית, ובימים אלו יזדרזו לשתול את
 הנצרך (!!!) גם בבנינים שיש חברת ניהול ואין קשר בין הדיירים לגנן הועד של הבניין יכול לפנות
 לחברת ניהול בדרישה לטפל בגינה לפי הנחיות שלהם.

[היתר מכירה- הרבנות הראשית מוכרת את האדמות השיכות ליהודים לגוי ובאופן זה מותר לעבוד בקרקע זו ולעשות
 את כל המלאכות הקשורות בה ככל שנה שהרי היא שיכת לגוי]

שעור לנשים באשדוד בכל יום שלישי ב- 8:00 בערב בב"כ זכות אריה רח' רבי ינאי [קרוואן] אזור ז'
 בנושא: הלכות שבת ואקטואליה עם הרבנית אורלי ב.

דרוש מפיץ לחלוקת העלון מידי שבוע בהתנדבות בב"ה כחלק מאזור ב' באשדוד 088644452

נפתח קו חדש לשיעור "אור החיים" הקדוש בטלפון 073-3475191. המקבל על עצמו להאזין לשיעור בקו או
 הלומד בספר, שמו יוזכר לתפילה לבקשות לפקס: 025387879 מייל: O0733475191@gmail.com